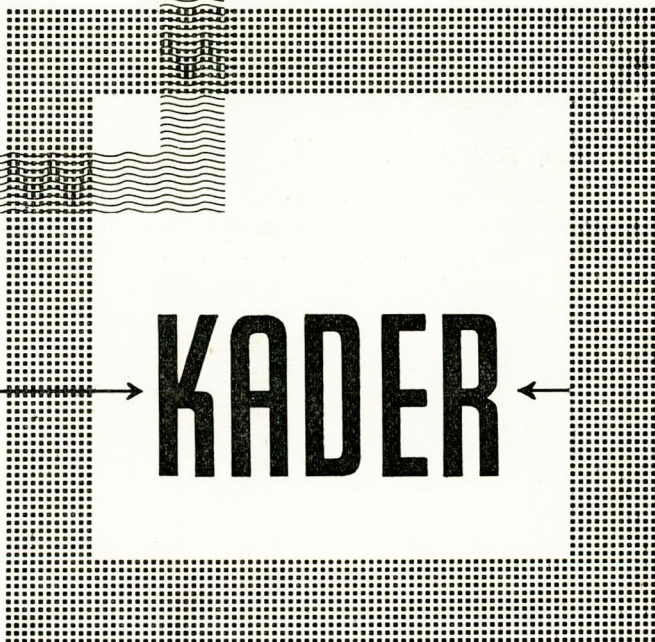
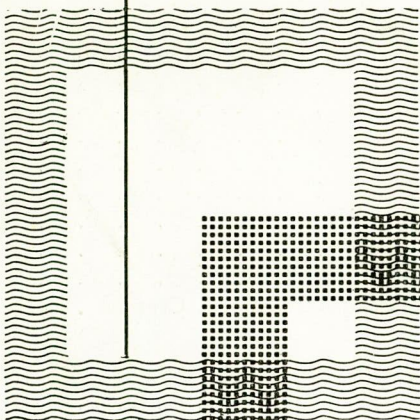

KADER

Orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond

4e JAARGANG - NOV.-DEC. 1961 - NR. 5

INHOUD

DE GEMEENSCHAP

Ter navolging	93
Nu sympathisanten, straks leden	95
Bejaardenkampen	97
De sprekerslijst	98
Waarom bedankte u eigenlijk?	99
De voorbereiding van een groepsdiscussie	102
Neemt u eens een proef	103
Belangstelling wekken	103
Wat moet je nog meer doen?	106
Plaatselijke gespreksgroepen van het Nederlands Gespreks Centrum	107

GEESTELIJKE VERZORGING

Plaatselijke geestelijke verzorging	111
Beginselenwet Kinderbescherming in het parlement	114
Boekennieuws	118

K A D E R

ORGAAN VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND
INHOUDENDE

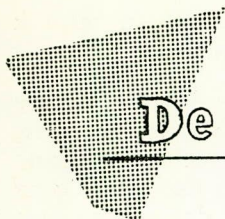
I DE GEMEENSCHAP

RUBRIEK VOOR DE GEMEENSCHAPSFUNCTIONARISSEN
REDACTIE: TH. W. POLET, EMMALAAN 16, SOESTDIJK, TELEFOON 02955-2508

II GEESTELIJKE VERZORGING

RUBRIEK VOOR DE GEESTELIJKE RAADSLIEDEN EN HUN MEDEWERKERS
REDACTIE: MEVR. D. HEROMA-MEILINK, PLESMANSINGEL 6, AMSTELVEEN, TEL. 02964-4322

ADMINISTRATIE: OUDEGRACHT 152, UTRECHT, TELEFOON 030-10163

De Gemeenschap

RUBRIEK VOOR DE GEMEENSCHAPSFUNCTIARISSEN

TER NAVOLGING

Als opening van het winterseizoen organiseerde de federatie Amsterdam op zaterdag 16 september jl. 's middags en 's avonds een ietwat ongewone bijeenkomst voor de bestuursleden van de gemeenschappen, de leden van de Commissie Geestelijke verzorging en de wijkhoofden en contactleden.

Teneinde nu eens de ongezellige en zakelijke vergadersfeer te vermijden en wat meer gelegenheid te hebben tot persoonlijk contact en onderling gesprek ging men gezamenlijk per autobus naar het mooie conferentieoord van het Nederlands Cultureel Contact, Huize Randenbroek te Amersfoort en werden ook de echtgenoten en toekomstige echtgenoten van de Amsterdamse functionarissen uitgenodigd.

Zo kon federatievoorzitter Holtland in zijn openingswoord 66 leden welkom heten.

Na de thee gaf de heer G. v. d. Mark, architect van de gemeente Amersfoort een (wel een beetje te lang) overzicht van de historie van het landgoed Randenbroek en het huis, waarvan de bouwer van het Paleis op de Dam, Jacob van Campen, jarenlang eigenaar en bewoner is geweest, en dat thans gerestaureerd en smaakvol ingericht door de gemeente Amersfoort bij het N.C.C. in gebruik is.

De middag was bestemd voor een discussie over de volgende 4 punten, die in 't kort door de heer Holtland werden ingeleid:

1. Is de geografische indeling in groepen (gemeenschappen) voldoende of moet daarnaast bij het werk rekening worden gehouden met b.v. gelijkgerichte belangstelling, leeftijden, beroepen, e.d.
2. Wat is de betekenis van de bezinningsbijeenkomsten (die door spr. vaak nogal „druilerig” worden geacht) en moet hiermee zonder meer worden doorgegaan of moet getracht worden de deelnemers meer actief in het gesprek te betrekken.
3. Een der voornaamste punten bij het werk is het persoonlijk contact met de leden. Daarvoor is een goed werkend systeem van contactleden nodig. Op welke wijze kan dit worden gerealiseerd.
4. Dit punt geldt in het bijzonder voor Amsterdam, waar het merendeel van de bevolking bestaat uit buitenkerkelijke arbeiders, die echter door het H.V. niet bereikt worden. Is hierin verandering te brengen en zo ja, hoe bereikt men deze groep.

Er werden 4 groepen gevormd, die elk één van deze punten besprak (hiervoor bood het park rond het huis een goede gelegenheid).

Gedurende de daarop volgende pauze werd een „wandelende” koude lunch gebruikt, die door de huishoudelijke dienst van het huis met veel zorg en smaakvol was klaargemaakt (de prachtig opgemaakte fruit/bloemenmand was haast te mooi om leeg te maken) en heel gezellig en geanimeerd verliep en veel minder stijf en formeel was dan een gewone maaltijd.

Daarna brachten de rapporteurs van de gespreksgroepen in 't kort verslag uit van het in hun groep besprokene, waarbij een aantal waardevolle suggesties en conclusies naar voren kwamen, maar waaruit duidelijk bleek dat een uitvoeriger bespreking van deze punten b.v. in een federatievergadering zeker gewenst is.

Het belangrijkste deel van de avond was een inleiding van het hoofdbestuurslid J. Bijleveld, over het onderwerp „Ledenwerving en doorbraak”, welk punt door hem ook op de te houden regionale conferenties zal worden behandeld. Aangezien de grote steden dit jaar niet voor een regionale conferentie worden uitgenodigd heeft de heer Bijleveld deze gelegenheid graag aanvaard om hierover voor de Amsterdamse functionarissen te spreken. Uit het betoog dat de heer Bijleveld hield kwam duidelijk naar voren dat de langzame groei van het Verbond niet het gevolg is van een te geringe toeloop van nieuwe leden, maar van het grote aantal bedankjes. Naar de redenen van al deze afschrijvingen is door het hoofdbestuur een enquête ingesteld, waarvan de uitslag nog niet bekend is, maar waaruit spr. toch wel reeds heeft kunnen concluderen, dat veel bedankjes het gevolg zijn van het feit, dat men nooit iets van het Verbond hoorde of nooit iemand zag.

Hieruit bleek ook weer duidelijk de noodzaak van voldoende contact-leden.

In de op de inleiding volgende discussie werd er door verschillende leden de nadruk op gelegd, dat een goed contact voornamelijk wordt verkregen door een aan alle leden toe te zenden ledenorgaan, waarin men niet alleen de organisatorische aangelegenheden van het Verbond, maar vooral de levensbeschouwelijke vragen behandelt.

Gepleit werd voor regelmatig te houden federatie-bijeenkomsten, waar men belangstelling kan opvangen.

Om ongeveer tien uur sloot de voorzitter deze zeer geslaagde bijeenkomst, die naar hij hoopte een stimulans zal zijn voor allen, die er aan hebben deelgenomen.

H. M.-v. P.

NU SYMPATHISANTEN, STRAKS LEDEN

We mogen aannemen, dat elke lezer van Kader en zeker onze gemeenschapsbestuurders er van op de hoogte zijn, dat we gaan trachten *sympathisanten* voor het Verbond te winnen. In „In en Om” heeft hierover een artikel gestaan, de besturen hebben een duidelijke circulaire van het H.B. gekregen en aan alle leden is medewerking gevraagd. Men weet dus dat er iets gaande is.

Op de beide regionale conferenties, die de plaats hebben ingenomen van de najaars-Topkaderconferentie is de zaak eveneens aan de orde geweest. Daar is ook nog uit de doeken gedaan, wat het hoofdbestuur ertoe bewogen heeft, dit instituut in het leven te roepen, en het is mischien goed enkele van de motieven hier nog eens aan te halen.

Onvoldoende netto-groei.

We constateren al enkele jaren, dat het Verbond niet voldoende groeit. Weliswaar komen er steeds nieuwe leden bij, maar er verdwijnen er ook weer veel, zodat het netto-resultaat ver beneden de verwachting blijft. Bij voortdurend is er op gewezen, dat het juist de bedankjes zijn die ons, om het populair te zeggen, „de das omdoen”. Als die er niet waren, waarbij we normale en natuurlijke omstandigheden zoals vertrek naar het buitenland en overlijden buiten beschouwing laten, stond het er met ons ledencijfer helemaal niet gek voor en zouden we gerust kunnen spreken van een verheugende aanwas.

Over de redenen van bedanken tasten we tot nu toe enigszins in het duister. Dat is iets verminderd na het onderzoek dat is ingesteld bij hen die in 1959 het Verbond verlieten, waarover elders in dit nummer uitvoeriger bericht wordt. Zonder nu te spreken van onomstotelijke feiten is het toch niet gewaagd de conclusie te trekken dat het *niet de contributie* is, die de meeste mensen tot bedanken noopt en er veel meer sprake is van een teleurstelling t.a.v. gekoesterde verwachtingen. Vast staat wel, dat we nog te kort schieten in de verwezenlijking van de gemeenschaps-gedachte en dat vele mensen zich in de steek gelaten voelen. Dat wordt ook bewezen door vele brieven die zowel het C.B. als H.B.-leden persoonlijk ontvangen en die soms diep ontroeren door de menselijke eenzaamheid die er uit spreekt. Het is zaak, dat we hieraan voortdurend de grootst mogelijke aandacht besteden en het contact met de leden onderhouden en versterken.

Misverstanden.

Bij de sympathisanten gaat het niet om mensen die bedankt hebben, maar om hen, die blijkbaar moeilijk het besluit kunnen nemen om lid te worden. Het is niet eenvoudig om vast te stellen, wat hen van deze stap weerhoudt. De enkele keer dat men in de gelegenheid is iemand hierover te spreken, blijken er dikwijls allerlei misverstanden in het spel te zijn. Soms is het mogelijk opheldering te geven, maar het gaat veelal om diep ingewortelde gevoelens, die niet zo makkelijk zijn te weerleggen.

De mensen, die we hierbij op het oog hebben, staan niet onverschillig tegenover het Verbond. Ze luisteren naar de radio-uitzendingen, lezen wel eens iets over het humanisme, voelen zich zelf ook humanist. Toch komen ze er niet toe zich aan te sluiten, al zijn ze dikwijls wel bereid enige financiële steun te verlenen. Er is al eens met de gedachte gespeeld de mogelijkheid te scheppen om deze mensen tot donateur te maken en hoewel niet officieel, kent men in sommige gemeenschappen deze vorm min of meer. Het mag wel niet, maar alla, wat niet weet wat niet deert en als iemand af en toe eens wat wil betalen voor het werk, moet je hem dat beslist niet beletten. Toch zal het goed zijn hier over te schakelen op de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme en af te stappen van allerlei plaatselijke initiatieven.

Maar wie we tot onze sympathisanten rekenen, zijn toch anderen dan zij, die af en toe wat geld geven. Uitdrukkelijk wordt gedacht aan die groep, die met de gedachte van het lid worden „speelt”, maar er om de een of andere reden maar niet toe kan komen. Zij zouden over hun aarzeling heen kunnen komen door een nauwer contact gedurende een bepaalde periode, door een kennismaking. Het maakt een zeer groot verschil uit, of men er buiten staat of af en toe gelegenheid heeft de zaak te bekijken, de sfeer te ondergaan. Er ontstaat daardoor een zekere binding, en vooral, omdat het als het ware een proefperiode is, kan verwacht worden, dat de sympathisant ook van zijn kant met meer belangstelling het doen en laten van het H.V. zal gadeslaan. Op die wijze zal hij wellicht tot de ontdekking komen, dat bepaalde opvattingen die hij koesterde niet houdbaar zijn, zal hij meer begrip kunnen krijgen voor dingen, die hij eerst niet begreep of afwees.

Geen wonderen.

Het hoofdbestuur verwacht van dit nieuwe instituut geen wonderen. Maar het is de moeite waard om een ernstige proef te nemen en dat daarvoor ook de medewerking van leden en besturen nodig is, zal duidelijk zijn. Wanneer een gemeenschap over enige tijd behalve de leden ook enige sympathisanten in haar midden heeft, zal daarmee rekening gehouden moeten worden. Zij zijn immers, en dat moet duidelijk worden gezegd, *toekomstige leden*. Het sympathisantschap is niet van onbeperkte duur, het is een kennismakingsperiode om deze mensen de gelegenheid te geven het Verbond te leren kennen. Ze hebben niet dezelfde rechten en plichten als de leden, maar verdienen een aparte en verstandige benadering. We kunnen niet volstaan met hun bijdrage van f 10,— per jaar in ontvangst te nemen en daar niets tegenover stellen. Het minste is al, dat ze op de hoogte worden gehouden van alle activiteiten van de gemeenschap, maar voldoende is dat zeker niet. Dit zijn nu de mensen, die uitgenodigd moeten worden om deel te nemen aan een gespreksgroep, al of niet samen met leden, als zouden wij aan het eerste in vele gevallen de voorkeur geven. Algemene regels zijn er niet voor te geven en het is nog te vroeg om daarover diepgaand te filosoferen. Het ligt in de bedoeling, dat ze op gezette tijden vanuit het C.B. lectuur ontvangen, maar dat onthefte de gemeenschappen niet van de verplichting ook van hun kant alles te doen, om de kennismaking tot een succes te doen worden.

Het is duidelijk, dat we ons bij deze actie tot een nieuwe groep gaan richten. Natuurlijk gaan we door met mensen onmiddellijk lid te maken, als dat mogelijk is. Maar door het instituut van de sympathisanten meent het hoofdbestuur een vorm te hebben gevonden, om de aarzelenden de gelegenheid te geven, directer en nadrukkelijker dan tot nu toe het geval was, het zetten van de stap naar het lidmaatschap te vergemakkelijken.

De vraag rijst, of het nodig was hen hiervoor te laten betalen. Natuurlijk kost elke actie, en ook deze geld en wanneer men hen met een zekere regelmaat van lectuur wil voorzien, kan dat ook niet voor niets. Maar dat is toch niet het voornaamste motief geweest. Herhaaldelijk is gebleken, dat zich onder de groep die we hierbij op het oog hebben, velen zijn die best wat voor het H.V. willen bijdragen. En bovendien wennen ze vast aan de gedachte, dat als ze eenmaal lid worden, ze ook contributie moeten betalen.

Wat doen we straks?

De kennismakingsperiode is voor twee jaar gedacht. Wil iemand eerder het besluit nemen, dan is dat slechts toe te juichen. Maar als ze na die twee jaar nog geen lid willen worden, wat dan? Moeten we ze er dan uitgooien? Dat zijn vragen, waarop o.i. nu nog geen antwoord kan worden gegeven. Eerst zal moeten blijken of het systeem werkt en inmiddels kijken we verder. Het H.B. heeft zich uiteraard er ook mee bezig gehouden en bepaalde oplossingen besproken. Maar het is nog te vroeg om daarover iets zinnigs te zeggen en dus: laten we eerst trachten veel sympathisanten te krijgen. De problemen die dan opduiken, zullen we ook wel weer oplossen, dat is tot nu toe altijd het geval geweest.

BEJAARDENKAMPEN

Onze bejaardenkampen op De Ark hebben een goede reputatie. Dat wordt o.a. bewezen door het feit, dat er vaste bezoekers zijn, die elk jaar aan een dergelijke bijeenkomst deelnemen.

Het woord „kamp” past eigenlijk niet zo goed meer nu ons huis opmerkelijke veranderingen heeft ondergaan. De stapelbedden zijn afgeschaft, niemand behoeft meer halsbrekende toeren te verrichten om in of uit zijn legerstede te komen. De kamers hebben een veel vriendelijker aanzien gekregen, de grote benedenzaal is door de nieuwe vloerbedekking veel rustiger geworden, het aantal makkelijke stoelen is uitgebreid. Een televisie-toestel ontbreekt nog, maar dat kan voor een week geen bezwaar zijn.

Er zijn echter nog tal van bejaarde leden, die De Ark alleen maar van horen zeggen kennen. Niet ieder kan zich de weelde veroorloven voor zo'n vakantieweek het benodigde bedrag uit te geven met daarbij dikwijls nog vrij hoge reiskosten. Verheugend is het daarom, dat in sommige gemeenschappen al jaren de goede gewoonte bestaat, enkele oudere leden, die er nodig eens een weekje uit zouden moeten, maar zelf niet over voldoende middelen beschikken, daarbij behulpzaam te zijn. Soms

heeft men hiervoor een fondsje gevormd, in andere gevallen rekent men er al op bij het samenstellen van de begroting.

Het gaat hier niet om grote sommen, die in een middelgrote gemeenschap bezwaar behoeven op te leveren. De ervaring is, dat als men maar eenmaal het besluit neemt in deze richting iets te ondernemen, het geld er ook wel voor wordt gevonden.

Nu het seizoen voorbij is, en we nog bijna een half jaar hebben voor dat de eerste bejaardenweek in mei zal plaats vinden, is er tijd genoeg hier eens over na te denken en de behoefte te peilen. Tenslotte is De Ark er voor iedereen.

DE SPREKERSLIJST

Met beleefd verzoek aan alle 'gemeenschapssecretarissen het volgende te noteren (op de lijst, documentatie 330) delen wij mede, dat de heer *B. Lageman, Bernhardstraat 46 te Zwolle, tel. 05200-12075* de volgende voordrachten op zijn programma heeft staan:

1. Apartheid, het grote leed in Zuid-Afrika (met muzikale illustratie met behulp van een mee te brengen bandrecorder).
2. Een praatje over Indonesië.
3. Het einde der blanke suprematie in zicht.
4. De openbare school en wij, humanisten.

Deze lezingen kan de heer Lageman in de week geven, indien de afstand van Zwolle niet groter is dan één uur reizen per trein of auto. Voor zaterdag en zondag of in de vakanties is er geen bezwaar tegen een grotere afstand. Indien er een piano aanwezig is en muzikale omlijsting gewenst, kan dit door mevr. Lageman gebeuren. Extra-kosten alleen, als er per trein moet worden gereisd.

De heer *J. M. Roelofsen, Waldeck Pyrmontlaan 4 te Wassenaar* kan aan de sprekerslijst worden toegevoegd. Als onderwerp (meerdere volgen): „Mondige menselijkheid, vroeger en nu (Lessing)“.

Verder heeft de heer *P. N. Kruijswijk, Zaanenstraat 46 rood te Haarlem* te kennen gegeven, dat hij aanvragen voor een spreekbeurt gaarne vóór 1 juli ontvangt. Daar hij, zoals alle functionarissen, een zeer overladen programma heeft, dringen we er op aan, dit verzoek in te willigen.

En tenslotte, onze oproep om namen van nieuwe sprekers, die nog niet op onze lijst voorkomen, maar in een gemeenschap al eens zijn opgetreden, heeft tot op heden weinig opgeleverd. Maar als we zo eens in de winterprogramma's neuzen, zien we daarin toch wel onbekenden. Kijkt u nog eens rond?

WAAROM BEDANKTE U EIGENLIJK?

In het maart/april-nummer van Kader van dit jaar hebben we onder bovenstaande titel meegedeeld, dat door het C.B. aan vroegere leden een vragenlijst was toegezonden met de bedoeling, te trachten iets meer van de redenen van bedanken te weten te komen. We beloofden daarbij tevens er op terug te zullen komen, als de resultaten bekend zouden zijn. Het is nu zover, er zijn een aantal lijsten binnengekomen en de antwoorden zijn bekeken en bewerkt, zodat er, zij het met de nodige voorzichtigheid, enige conclusies uit te trekken zijn. Hieronder volgen enkele gegevens.

Wie werden gevraagd?

Het onderzoek strekte zich uit over allen, die in 1959 hun lidmaatschap van het Verbond hadden opgezegd. Daarbij werd natuurlijk rekening gehouden met overlijden, vertrek naar het buitenland enz. Verzonden werden 675 formulieren, waarbij in die gevallen, waar man en vrouw beiden lid geweest waren, ook aan beiden een formulier werd toegezonden. Dit formulier bevatte 32 vragen, waarvan sommigen nog onverdeeld waren, zodat in totaal maximaal 90 keer met „ja” of „neen” geantwoord moest worden.

Het formulier was ingedeeld in drie hoofdstukken t.w.: redenen van aanmelding, activiteit tijdens lidmaatschap en de redenen van bedanken. Bovendien werd nog de vraag gesteld of men hernieuwd contact met het H.V. op prijs zou stellen.

De medewerking.

Van de 675 benaderde ex-leden bleken er inmiddels 21 te zijn overleden en 18 opnieuw lid te zijn geworden. Indien iedereen zou hebben meegewerkt, zouden er dus 636 bruikbare antwoorden terug hebben moeten komen. In werkelijkheid waren het er 94, waarbij kan worden aangetekend dat in vele gevallen door echtparen één antwoord werd ingezonden. Van de gevraagden heeft dus 15 % aan het verzoek voldaan en bij de beoordeling van de antwoorden is hiervan dan ook uitgegaan. Daarbij moet wel worden opgemerkt, dat de meningen van de ex-leden die de lijst hebben ingevuld, niet representatief kan zijn voor allen die bedankten, immers, zij die antwoadden hebben de energie daartoe opgebracht en vonden het de moeite waard. Opvallend is hierbij ook, dat onder de 94 respondenten (d.w.z. zij die antwoord gaven) het percentage van hoger- en academisch gevormden iets hoger lag dan het gemiddelde in Nederland. Wat de politieke overtuiging betreft werd door 52 opgegeven socialist, 14 liberaal, 24 vulden niets in, 2 zeiden „geen” politieke overtuiging te hebben en 2 hadden een andere dan de genoemde. Een verband tussen leeftijd en bedanken viel niet vast te stellen.

Hoe werd men lid?

Bij de beantwoording van deze vraag bleek, dat niet altijd daarvoor één reden was op te geven. Op de 94 formulieren kwamen hierop 137 antwoorden en wel: 31 x door beïnvloeding van familie en/of vrienden; 28 x door de radio; 22 x door H.V. lectuur; 17 x door het lezen van kranten- of tijdschriftartikelen; 8 x door propaganda-actie; 5 x door huisbezoek; 7 x door contact met een voor de betrokkene onbekend lid. De aanleiding „door het bezoeken van een bijeenkomst” was 9 x het enige antwoord, maar kwam ook meermalen in combinatie voor.

Opmerkelijk is hierbij wel, dat er van huisbezoek en propaganda minder invloed uitgaat, dan we wel eens denken. Waar in dit verband succes geboekt wordt, mag worden aangenomen, dat men aansluiting al eens heeft overwogen en slechts over enkele bezwaren dient te worden geholpen.

Waarom werd men lid?

Ook hier is sprake van een combinatie van antwoorden. 52 maal werd de behoefte aan gemeenschap genoemd, en dat was het hoogste percentage. Vergroting van kennis en inzicht werd 44 maal genoemd, in 38 antwoorden kwamen organisatorische overwegingen ter sprake, 34 x wilde men het praktische werk steunen en in 28 antwoorden werd de discriminatie genoemd.

Het is misschien wel goed om nog eens te onderstrepen, dat *behoefte aan gemeenschap* aan de top stond en bovendien begrijpelijk, dat men bedankte als men hierin teleurgesteld werd.

Gevraagd naar activiteiten, die men beoefende t.a.v. het Verbond bleek dat het lezen van brochures aan de top stond (57 %). Daar zullen onze ijverige brochurehandelaars wel van opkijken. De radiolezingen werden door 50 % beluisterd, en 32 % is daar ook na hun bedanken mee doorgegaan. Slechts 21 % bezocht min of meer regelmatig de bijeenkomsten, 45 % las Mens en Wereld, en 2 % doet dat nu nog.

Voor de bijeenkomsten had men weinig goede woorden over. Merkwaardig is dat 10 % opgaf een of andere bestuursfunctie te hebben gehad en een andere 10 % aan wijkwerk had deelgenomen.

Teleurstelling.

Uit de antwoorden die op dit punt werden gegeven, valt op te maken, dat van de 94 respondenten er zeker 40 bedankt hebben vanwege een onbevredigde behoefte aan persoonlijk contact of belangstelling in hun persoon. Er is verder het gevoel van het onbeantwoord blijven van de gekoesterde verwachtingen. Hoewel het natuurlijk best kan zijn, dat men verkeerde of onvervulbare verwachtingen heeft gekoesterd, misschien ook gewekt door verkeerde voorlichting, blijkt toch duidelijk, dat het *ontbreken van persoonlijk contact* een zeer belangrijke factor voor het bedanken is. Vandaar dan ook, dat daaraan thans vanuit het H.B. zoveel mogelijk aandacht besteed wordt en onze vriend Kruyswijk voortdurend bezig is dit werk op gang te helpen.

Wat bovendien bij de beantwoording opvalt is, dat een aantal mensen opgeeft meer voor het Verbond te hebben willen doen, maar niet de gelegenheid te hebben gekregen. Alweer een vreemd geluid voor bestuurders, die zo'n moeite hebben iemand voor een karweitje te strikken. Maar ze zoeken blijkbaar bij de verkeerden en hier geldt dubbel: ken uw leden.

Hoewel de hoogte van de contributie in enkele gevallen wel een rol had gespeeld, bleek dat veel minder het geval te zijn, dan wel eens wordt beweerd. Bij de 96 antwoorden werd maar door 30 respondenten aan deze vraag aandacht besteed en 14 van hen noemden dit als voornaamste reden van bedanken.

60 van de 94 hadden bij hun bedanken geen persoonlijk contact met het bestuur, 10 hadden dit wel na de opzegging, 16 hadden contact daarvoor en 8 gaven op deze vraag geen antwoord.

Bij de redenen van bedanken komt 14 maal het antwoord, dat het H.V. „te rationeel” is en 4 maal „te religieus”. 8 vonden het „te anti-kerkelijk” en 4 „te weinig anti-kerkelijk”. Hoewel deze getallen absoluut gezien weinig bewijzen, zijn ze in zoverre curieus, omdat ze precies het omgekeerde zeggen van wat wel eens wordt beweerd.

Verder contact gewenst?

Van de 94 waren er 20, die een hernieuwd contact van de zijde van het Verbond op prijs stelden. In enkele gevallen is dit vanuit de gemeenschappen al ter hand genomen en zijn bedankjes geannuleerd. Een aantal heeft contact gehouden door lid te blijven van de Luisterkring of door Mens en Wereld te blijven lezen. Op het beluisteren van de radio-toespraken werd al gewezen.

Conclusie.

Deze enquête biedt een uitstekende basis voor een eventueel diepergaand onderzoek. Zoals de resultaten thans voor ons liggen, is echter reeds nu vast te stellen dat er ten aanzien van de meest waarschijnlijke redenen van bedanken een misvatting (althans in den lande) bestaat. Niet de contributie, niet het „te religieus” zijn e.d. zijn de voornaamste redenen. Voorts is het opvallend dat vele ex-leden actiever in het werk betrokken hadden willen worden en dat het motief „discriminatie” als reden voor het lid worden een minder belangrijke factor is dan men wel denkt.

Met alle reserve voor de beperktheid van het onderzoek is toch wel vast komen te staan dat persoonlijk contact en gemeenschap een zeer grote rol spelen. Het instituut „contactpersonen”, waaraan momenteel hard wordt gewerkt is een belangrijke stap in de goede richting.

DE VOORBEREIDING VAN EEN GROEPSDISCUSSIE

Ons gespreksgroepenwerk

Zoals voor zovele dingen geldt ook voor een groepsgebesprek, dat de gespreksleider zich dient voor te bereiden. Een ieder, die wel eens een groepsdiscussie heeft geleid, heeft ook aan den lijve ervaren, dat het veel beter gaat als hij zich behoorlijk heeft geprepareerd en dat dit zowel de deelnemers als de leider zelf veel meer voldoening geeft.

Wij willen hieronder enige wenken geven, die kunnen helpen bij een goede voorbereiding. Wij gaan daarbij uit van de praktische situatie in het Verbond, waarbij het voor de gespreksleiders meestal niet mogelijk is om meer dan 100 à 150 pagina's druks over het te bespreken onderwerp door te lezen. De gespreksleider is dan ook *geen* deskundige over het betreffende onderwerp, hij kan niet meer doen dan een aantal gegevens, feiten verzamelen en een aantal problemen, vragen noteren.

Het is uit het voorgaande wel duidelijk, dat wij ons in dit artikeltje richten op de situatie, dat er geen deskundige van buiten is uitgenodigd om aan de groep te vertellen hoe de zaak in elkaar zit en dat het te bespreken onderwerp op de vorige bijeenkomst is vastgesteld.

De gespreksleider gaat zich nu (tijdig!) wat oriënteren omtrent het betreffende onderwerp. Hij kan daartoe de volgende bronnen raadplegen:

1. een goede encyclopedie, in elke bibliotheek aanwezig.
2. meestal bestaan er op het gebied, waartoe ons onderwerp behoort, wel enkele tijdschriften. Raadpleeg de laatste twee of drie jaargangen. Eveneens via elke goede bibliotheek verkrijgbaar.
3. soms is op het betreffende gebied een of andere vereniging of instelling werkzaam. Vraag of zij een brochure of rapport kunnen sturen. Als u schrijft, dat u het betreffende materiaal in een groepsdiscussie ter sprake wilt brengen zal elke instelling u graag helpen.
4. naar wij van harte hopen hebt u in uw eigen boekenkast ook wel enkele boeken staan, waarin een hoofdstuk over het onderwerp, dat wij zoeken, staat.

Op deze wijze kunt u een hele berg literatuur verzamelen. Als het zover is komt echter een moeilijk punt. U moet een keuze maken uit de veelheid, die ter beschikking staat. Doe die keuze vooral en ga niet alles zitten lezen. Leg lange beschouwingen terzijde en lees beknopte samenvattingen. Laat u bij de selectie zonodig helpen door een bekwame bibliothekaris. Uw doel bij dit alles is *niet* om in sneltreinvaart een halve deskundige te worden maar om na te gaan welke vragen er aan het onderwerp vastzitten en de voornaamste feiten te verzamelen, waarvan het gesprek moet uitgaan. Wanneer u vervolgens de beperkte collectie lectuur, die u gekozen hebt, gaat doorlezen, maakt u een indeling in twee rubrieken: 1. de vaststaande feiten en gegevens, waarover niet meer gediskussieerd kan worden en 2. de beschouwingen en meningen, die u in vraagvorm noteert.

Van de aldus gerangschikte stof laat u het tweede deel, de vragen eens rustig op u inwerken. Meestal komen er in uw eigen brein dan nog wel

een paar vragen op, die u kunt noteren. De gehele collectie vragen plaatst u in een logische volgorde en u gaat bij wijze van verkenning eens na, wat uw eigen mening is over de genoteerde vragen. Vervolgens verwerkt u de gevonden feitelijke gegevens tot een korte inleiding tot de discussie. Die inleiding kan meestal eindigen met de vraag: „welke vragen en problemen ziet de groep zelf in dit onderwerp zitten, waarover wij dan verder eens met elkaar gaan praten”.

De groep heeft het onderwerp immers zelf vastgesteld. De leider kan dus rustig aannemen, dat sommige leden wel enkele vragen hebben en over het onderwerp wat hebben nagedacht of gelezen. Zelf heeft hij zich echter wat breder georiënteerd. Hij kan de zaak dus iets beter overzien, waardoor hij het gesprek behoorlijk kan leiden, bovendien heeft hij een aantal vragen achter de hand, waarmee hij voor de dag kan komen als ze niet uit de groep mochten komen. Aldus heeft hij zich voldoende geprepareerd om tot een zinvolle en boeiende discussie te komen.

J. de Leede.

NEEMT U EENS EEN PROEF

In het vorige nummer hebben we vermeld, dat er op het C.B. thans enkele bandjes aanwezig zijn, uitstekend geschikt om op een bijeenkomst af te draaien. Niet alleen als er plotseling een spreker uitvalt, b.v. tijdens de griepperiode, maar ook om in kleine kring te beluisteren en er samen over te praten. Natuurlijk moet men wel de beschikking hebben over een bandrecorder. Het ligt in de bedoeling, er nog meer te vervaardigen en u van de nieuwe aanwinsten regelmatig op de hoogte te stellen. Maar met de nummers, die er al zijn, kunt u al heel wat beginnen, dus neemt u de proef eens.

BELANGSTELLING WEKKEN

We horen nog al eens de klacht, dat het zo'n moeite kost om aan adressen van belangstellenden te komen. Als men over een gemeenschapsblaadje beschikt, wordt daarin van tijd tot tijd aan de leden verzocht, eens wat namen van mensen in hun naaste omgeving op te geven, die men wat lectuur zou kunnen zenden of eventueel bezoeken. Maar over het algemeen levert dat weinig op, hetzij omdat de leden er geen aandacht aan besteden of wel, omdat elk familielid, vriend of kennis, buurman of wat dan ook al bewerkt is.

Er zijn echter nogal wat gemeenten in ons land, waar zich vele nieuwe inwoners vestigen. Dat is heus niet alleen in het Westen het geval, ook in andere delen van ons land worden bedrijven, soms zeer grote, gesticht, die aanwas van de bevolking tot gevolg hebben. Al die mensen worden bij het bevolkingsregister ingeschreven en van de meesten is ook wel bekend, of ze wel of niet bij een kerkgenootschap zijn aangesloten.

Zo langzamerhand zijn er heel wat gemeenschappen, die op de een of andere manier over de adressen van die nieuwe ingezetenen de beschikking krijgen. Het kost soms wel eens moeite, en het gaat niet altijd zonder dat men er voor moet betalen, maar het lukt in de meeste gevallen wel.

Dan is fase nummer twee: wat doen we er nu mee. Men kan volstaan met de toezending van het winterprogramma, maar dan moet het ook net winter zijn en je iets hebben, waarop je de aandacht kunt vestigen. In elk geval is dit toch wel het minste wat men kan doen, al was het alleen maar om de nieuwe medeburgers er van op de hoogte te stellen, dat er in hun plaats van inwoning zoiets als een gemeenschap van het H.V. bestaat. Ook wat dit laatste betreft, zijn we in eigen kring wel eens te optimistisch, laat men niet vergeten, dat ook in de kleinste gemeenten meestal tientallen en soms wel honderd verenigingen bestaan, en dat het dus heus niet te verwonderen is, dat daarin het Verbond meestal een bescheiden plaatsje inneemt. Dat moest wel anders zijn, maar het is de (harde) werkelijkheid.

We komen al een stuk verder, als de relaties met de plaatselijke pers zo goed zijn, dat b.v. van onze bijeenkomsten een verslag wordt opgenomen en dat die ook van te voren worden aangekondigd in de agenda, die de meeste van die bladen er wel op na houden. Dezer dagen zagen we in een krant voor Castricum en omgeving een verslag van een activiteit van de werkgroep van het H.V. aldaar, welk verslag bijzonder opviel, omdat in de kop het vignet van het Verbond stond. Het bestuur heeft een cliché laten maken en aan de krant ter beschikking gesteld. Naar onze mening een goedkope maar doeltreffende methode om reclame te maken. Bij vele gemeenschappen is het gebruikelijk, dat men de nieuwkomers niet alleen een programma toezendt, maar ook een soort welkomstbrief. Waar men dit doet, is men over het algemeen over het resultaat niet ontevreden. Daarbij moeten echter wel een paar dingen goed overdacht worden. Het is nu eenmaal zo, dat iedereen elke dag in zijn brievenbus een hoeveelheid drukwerk vindt, die nogal eens ongelezen in de prullemand verdwijnt. Het moet al heel opvallend zijn, wil het de aandacht trekken en dat betekent, dat opmaak en verzorging zulke hoge eisen stelt, dat wij daaraan niet kunnen voldoen.

De ervaring heeft dan ook geleerd, dat als men een welkomstbrief zendt, het ook werkelijk een brief moet zijn, geen drukwerk dus. Het mag best een gedrukte brief zijn, maar het moet de indruk maken van een persoonlijk schrijven, er moet naam en adres op worden aangegeven en de brief moet ondertekend worden. Daarmee bereikt men in elk geval, dat het stuk gelezen wordt.

De laatste maanden hebben we van enkele gemeenschappen zulke brieven onder ogen gekregen. De een was wat korter dan de ander, de stijl was natuurlijk verschillend, er werd aangeknoopt bij plaatselijke omstandigheden die verschillend zijn. Van één van die brieven hebben we een cliché laten maken en we drukken hierbij het voorbeeld, uiteraard in verkleind formaat af. Het bestuur van Nieuwer-Amstel heeft ons verzekerd, dat men over het succes zeer tevreden is, zodat we gaarne op navolging aandringen.

HUMANISTISCH VERBOND

Secretariaat:

Burg. Haaspeislaan 386
telefoon 6358

Datum:

datum postmerk

GEMEENSCHAP NIEUWER-AMSTEL

Waarde plaatsgenoot

U woont thans enige tijd in onze gemeente en naar wij hopen voelt u zich hier reeds thuis.

Wij zijn zo vrij door middel van deze brief uw aandacht te vestigen op het bestaan van de gemeenschap Nieuwer-Amstel van het Humanistisch Verbond.

Een der doelstellingen van dit Verbond is, zoals u wellicht weet, een geestelijk centrum te vormen voor hen, die niet godsdienstig zijn.

Aangezien u, naar wij vernemen, niet bent aangesloten bij een kerkgenootschap, nemen wij de vrijheid u te verzoeken eens contact met ons op te nemen, b.v. door een bijeenkomst van ons Verbond te bezoeken. Ingesloten treft u een agenda hiervoor aan. Indien u daar prijs op stelt kunnen wij u ook eens komen bezoeken, opdat u kunt bepalen of u nader contact wenst.

Wij hopen dat deze brief de aanleiding mag zijn voor een nadere kennismaking.

Met vriendelijke groeten,

namens het bestuur:

E. v.d. POOL-STOPKOPER

WAT MOET JE NOG MEER DOEN?... verzucht een gemeenschapsbestuurder en met hem eigenlijk de meeste gemeenschapsbestuurders.

Plaatst u daarom eens de bespreking van dit artikeltje als een apart punt op de agenda van de volgende bestuursvergadering? vergadering?

„Wat moet je nou nog meer doen om de mensen te trekken? Voor onze zondagmorgenbijeenkomsten hebben we toch interessante onderwerpen en goede sprekers op het programma gezet, we hebben ons best gedaan op de huiskamerbijeenkomsten... en het resultaat is toch eigenlijk maar bedroevend”.

Deze klacht kan in menige gemeenschap gehoord worden, en het is dan ook zeker de moeite waard om na te gaan of (zonder overijlde en dus teleurstellende experimenten) gedacht kan worden aan een mogelijkheid om meer de belangstelling van de leden te trekken.

Met de bedoeling om het denken en praten daarover te stimuleren is dit stukje geschreven. Het is gesteld in de vorm van een aantal vragen, die naar mijn mening de moeite van het bespreken waard zijn.

1. Humanisten zien zichzelf vaak, en niet geheel ten onrechte, als individualisten die wars zijn van „collectief gedoe”.

Hebben onze — individualistische — leden behoefte aan lezingen e.d. waar zij weinig meer mee kunnen doen dan de passieve luisteraarsrol vervullen? Hoe ligt dit met name bij de jongeren?

2. Naar mijn mening is een deel van de leden (allemaal krijgt u ze toch nooit) wel bereid om deel te nemen aan bijeenkomsten waar ze zich meer persoonlijk bij betrokken voelen.

Dus: bijeenkomsten met een wat losser, ongedwongener sfeer dan onze bezinningsbijeenkomsten kenmerkt, waar gelegenheid is tot gedachtenwisseling. Bijeenkomsten in klein verband waar men zich eerder voelt opgenomen in een kring van gelijkgezinden.

Bent u het hiermee eens?

3. Als u het met het bovenstaande eens bent, kan gevraagd worden hoe dergelijke bijeenkomsten verwezenlijkt kunnen worden.

Naar mijn mening zou het mogelijk zijn om het programma van de zondagmorgenbijeenkomsten in deze richting om te buigen, maar dat is een denklijn die ik nu niet verder wil uitspinnen.

Een andere mogelijkheid is eens te bezien of het mogelijk is om de vorming van een of meer *gespreksgroepen* te bevorderen.

Let wel: geen huiskamerbijeenkomsten met iedere keer een andere *spreker* over ieder keer een ander onderwerp dat vooraf is vastgesteld. Bedoeld wordt hier een min of meer constante groep die in overleg met de *gespreksleider* haar eigen programma vaststelt. Een groep waarin de *korte* inleiding door de *gespreksleider* bedoeld is om de deelnemers het terrein te schetsen waarop *hun* gesprek zich de rest van de avond zal bewegen. Het is niet de leider die spreekt, maar de groep onder zijn leiding.

Geloof u, los van de problemen die met de vorming van een gespreksgroep verbonden zijn, in de aantrekkelijkheid van zo'n groep voor de leden? Bent u bereid om serieus te proberen te komen tot vorming van een of meer van zulke groepen?

(In een serie artikelen wordt al geruime tijd aandacht besteed aan de gespreksgroepen. Leest u deze artikelen nog eens na. Ook in dit nummer wordt er weer over geschreven).

4. Hoe komt u aan een gespreksleider? ... aan deelnemers? ... aan geschikte onderwerpen?

Ogenschijnlijk zijn het vragen die eerst beantwoord moeten worden voor er zelfs maar aan de vorming van een gespreksgroep gedacht zou kunnen worden.

In werkelijkheid is echter het eerst nodige en beslissende de houding van het bestuur tegenover het idee van een gespreksgroep. Als u als gemeenschapsbestuurders van mening bent dat het mogelijke moet worden gedaan om langs deze weg het gemeenschapsleven een nieuwe stimulans te geven, dan zal in 9 van de 10 gevallen blijken dat er reële mogelijkheden liggen, dat het aanslaat bij een aantal leden.

Wenst u advies en steun bij de opzet van een gespreksgroep, schrijf dat dan even aan de commissie groepsgesprek, p/a Centraal Bureau. Mogelijk kan er dan eens een Gewestelijk Adviseur met u komen praten of wordt er een andere oplossing gevonden.

Een voorzitter.

PLAATSELIJKE GESPREKSGROEPEN VAN HET NEDERLANDS GESPREK CENTRUM

In „Kader” is reeds dikwijls geschreven over gespreksgroepen en gesprekstechniek. Steeds gaat het hierbij om het gesprek tussen leden van het H.V. onderling of althans tussen leden en sympathiserenden. Mijn ervaring ligt in een ander soort gespreksgroep, namelijk de plaatselijke afdeling van het Nederlands Gesprek Centrum. Deze gesprekken dragen een heel ander karakter, omdat de deelnemers op zeer uiteenlopende levensbeschouwelijke en politieke basis staan. Daardoor bieden zij enerzijds meer, anderzijds minder dan de gespreksgroepen in eigen kring. Het is dan ook niet mijn bedoeling om het ene gesprek boven het andere te stellen, doch alleen om te laten zien, dat ook hier een mogelijke activiteit voor onze leden ligt, in het bijzonder voor onze kaderleden.

Nederlands Gesprek Centrum.

Het Nederlands Gesprek Centrum is in 1949 opgericht op initiatief van wijlen Prof. Ph. Kohnstamm. De oorlog had geleerd, dat de verschillende levensbeschouwelijke groeperingen in Nederland heel goed kunnen samen werken als de nood aan de man komt en het deed velen leed, dat na de oorlog de oude tegenstellingen zich geleidelijk weer gingen toespitsen. Kohnstamm meende, dat het „gesprek” tot meer wederzijds in-

zicht en waardering zou kunnen leiden. Het gesprek dus niet als een poging om elkaar te overtuigen, te bekeren, doch alleen om elkaar te leren kennen.

Het werk van het Nederlands Gesprek Centrum heeft drie onderdelen: de landelijke deskundigen-commissies, de landelijke conferenties en de lokale en regionale gesprekscentra.

In de landelijke deskundigen-commissies vindt het topgesprek plaats, waaraan ook vele vooraanstaande humanisten deelnemen. De resultaten van het gesprek van een commissie worden veelal in brochures vastgelegd; zo zijn er brochures verschenen over: „staat en cultuur”, „idealen van opvoeding”, „verdraagzaamheid”, „de zin van de zondag”, in totaal reeds over een 20 verschillende onderwerpen¹⁾.

In deze brochures worden de tegenstellingen niet verdoezeld, maar worden de standpunten zo nodig duidelijk tegenover elkaar gesteld. Toch blijkt er vooral op praktische punten veel meer overeenstemming tussen de levensbeschouwingen te bestaan, dan men oppervlakkig zou denken. Dit is natuurlijk geen toeval; tenslotte zijn we allemaal kinderen van de west-Europese cultuurkring.

Plaatselijke groepen.

Ditzelfde vruchtbare contact nu, zij het dan op een ander niveau, vindt men in de plaatselijke gespreksgroepen. Deze bestaan reeds in omstreeks 70 plaatsen, in sommige plaatsen zelfs meer dan een groep. Elke groep bestaat uit circa 30 personen, welke zoveel mogelijk voortkomen uit verschillende levensbeschouwing, verschillende politieke opvatting, verschillend sociaal- en beroepsmilieu. Het bestuur van een plaatselijke groep is er steeds op bedacht om deze verscheidenheid inderdaad te bereiken en daarom is er alleen lidmaatschap op uitnodiging. Anders zou de groep licht te eenzijdig van samenstelling worden.

De leden van de groep komen in de winter meestal één avond per maand bijeen: in mijn groep kunnen de echtgenoten van de leden ook meekomen, doch dit is in de regel niet het geval. Ook is het bij onze groep zo, dat de bijeenkomsten beurtelings ten huize van de leden worden gehouden, voorzover hun huiskamer zich daarvoor leent. Maar men kan natuurlijk ook in een vast zaaltje bijeenkomen. Voor elke avond wordt door het bestuur (plechtiglijk „moderamen” genoemd) het onderwerp van gesprek vastgesteld. Een bepaald onderwerp kan ook over meerdere avonden of zelfs over een hele winter lopen. Ter bevordering van de discussie worden soms van te voren enige concrete punten of „stellingen” rondgezonden. Ook wordt wel een van de leden uitgenodigd een zeer korte inleiding over het onderwerp te houden, of soms spreken zelfs 2 inleiders, die een verschillende opvatting hebben. De daarop volgende gedachtenwisseling moet echter de hoofdzaak blijven.

Als gespreksleider fungeert de voorzitter of een der andere leden. Er is hier dus geen opgeleide gespreksleider, wat wellicht technisch een nadeel is, maar de gelijkwaardigheid der deelnemers onderstreept. Uiteraard staan de discussies niet op het peil van dat van de landelijke deskundigen-commissies, maar dat is ook helemaal niet de bedoeling. Het gaat

¹⁾ Zie lectuurlijst H.V. Code 420.

hier om een vrije discussie, waaruit geen brochures en zelfs geen notulen behoeven voort te komen. Ook worden de onderwerpen in de regel wat beperkter en concreter gehouden dan bij de landelijke commissies. Men spreekt vaak over de kwesties van de dag, bijvoorbeeld: „wat moeten wij doen ten opzichte van Nieuw-Guinea“, „wat is de invloed van de 5 daagse werkweek op het gezinsleven“, „hoe staan we tegenover de moderne beeldende kunst“.

Toch zijn er ook wel zwaardere onderwerpen. Zo heb ik eens aan een groep deelgenomen, die een gehele winter over „kerk en humanisme“ sprak. Een andere groep sprak 5 avonden over „idealen van opvoeding“, aan de hand van de betreffende brochure van de landelijke commissie.

De ervaring leert dat niet ieder voor dit soort gesprek geschikt is. Sommigen vinden er niets aan en blijven na enige keren weg; anderen voelen zich door de discussie gekwetst in hun overtuiging en kunnen het gesprek daardoor niet volhouden. Maar een zeker gedeelte van de mensen blijft over, bij wie het gesprek werkelijk aanslaat en die jaar in jaar uit bereid en zelfs verlangend zijn om er mee door te gaan. Een zeker ledenverloop is trouwens gewenst, omdat daardoor nieuw bloed in de groep komt. Als de groep te lang van gelijke samenstelling blijft, valt zelfs te overwegen hem in tweeën te splitsen, waarbij elke helft zich weer tot een volledige groep aanvult.

De leden van de groep tonen zich met open vizier, dat wil zeggen, men komt er openlijk voor uit tot welke richting men behoort; er blijken trouwens heel wat deelnemers te zijn, die noch levensbeschouwelijk noch politiek een richting hebben gekozen. Anderzijds neemt men niet deel als vertegenwoordiger van zijn groep, doch als individueel persoon, hetgeen betekent dat men ook voor zijn mening moet durven uitkomen voor het geval die niet met die van eigen kerk of partij overeenkomt. Om dit mogelijk te maken dragen de besprekingen een vertrouwelijk karakter; niemand behoort het gesprokene later in het openbaar tegen de spreker uit te spelen. De pers wordt dan ook zorgvuldig geweerd.

Het is natuurlijk wel eens moeilijk om deze hoge doelstelling ook te realiseren. Het gesprek gaat tussen mensen, die elk hun fouten, tradities en clichés meebrengen. Daardoor ontaardt het soms in een debat en verliest daarmee zijn zin. Ook de tegengestelde fout wordt soms gemaakt; een spreker wil niet graag de ander kwetsen en concludeert dan tot een zekere mate van overeenstemming, die in werkelijkheid niet bestaat. Zelfs de brochures van de landelijke deskundigen-commissies zijn niet altijd geheel vrij van deze fout. De twee genoemde fouten treden bij mannen meer dan bij vrouwen op. Vrouwen zijn spontaner, veelal minder organisatorisch gebonden en daardoor vaak openhartiger.

Waarde van het gesprek.

Wat houdt men nu van dit gesprek over? Twee kanten zijn hier te noemen. In de eerste plaats, dat men iets opsteekt, dat een verrijking of een wijziging in iemands levensovertuiging ten gevolge heeft. Denkbaar is zelfs, dat deze wijziging een heel ingrijpende zou zijn. In die zin kan men spreken van een risico, dat aan het gesprek verbonden is, of ook wel: dat men bij het gesprek zijn eigen levensovertuiging in de waagschaal stelt.

Wij humanisten zijn tot zulk een houding eerder geneigd dan orthodoxer ingestelde personen, hoewel bijv. ook Prof. van Ruler in de brochure over „Het Gesprek” dit risico uitdrukkelijk erkent. Toch is een dergelijke doorbraak meer een theoretische mogelijkheid dan dat hij nu de orde van de dag zou zijn. Wel kan men op secundaire, zij het niet onbelangrijke punten tot een verandering van opvatting komen.

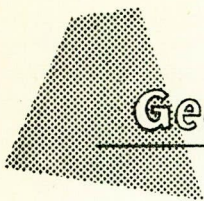
De tweede kant van het gesprek is, dat men de ander als persoon leert kennen, in zijn overeenstemming, maar ook in zijn tegenstelling met de eigen structuur. Op verstandelijk niveau gebeurt dit gemakkelijk genoeg, tenminste als het gesprek voldoende eerlijk is. Veel moeilijker is het echter om het vreemde, het ons tegengestelde ook te leren waarderen. Dit gebeurt slechts in beperkte mate en is in wezen wellicht niet mogelijk. Vaak laat het gesprek daardoor een teleurstelling achter, een gevoel van onbevredigdheid. Sommigen geven dan de poging op, maar er zijn anderen, wier belangstelling niet aflaat en die het telkens en telkens weer proberen. Een zekere mate van begrip, een gevoel voor maat en evenwicht kan hieruit op den duur toch wel voortkomen.

En zo is het gesprek tussen de levensovertuigingen wel heel iets anders dan dat binnen de eigen groep. Het ligt lang niet iedereen, maar sommigen geeft het een blijvende voldoening.

A. van Kreveld.

Nu klagen veel verenigingen over verminderde of zelfs verdwenen belangstelling van hun leden en zij wijten dit aan de televisie. Niet altijd behoeft dit, indien het al zo ware, een funeste culturele achteruitgang te betekenen. Wanneer er een uitmuntend TV-programma uitgezonden wordt, kan het volgen hiervan belangrijker wezen dan deelneming aan een onbenullige bestuursvergadering (natuurlijk ben ik mij er van bewust dat Nederland zulke vergaderingen niet kent!). Hoe dan ook, op korte termijn kan de televisie het culturele leven schade berokkenen. Het zou kunnen — en hierop dienen TV en sociaal-cultureel werk zich in te stellen —, dat op de lange duur de culturele sector dankzij de televisie nieuwe krachten en nieuwe kracht wint.

(Uit Vorming, Handboek voor sociaal cultureel vormingswerk met volwassenen, uitgegeven ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan der Maatschappij tot nut van 't algemeen, onder redactie van Prof. Dr. T. T. ten Have, pag. 163/4).

Geestelijke Verzorging

RUBRIEK VOOR DE GEESTELIJKE RAADSLIEDEN
EN HUN MEDEWERKERS

9. „DIT IS MIJN LEVEN”

Inleiding

Een medewerker heeft gevraagd om meer bespreking van „praktijkgeval-
len”. Bij het brengen daarvan, zo nu en dan, willen we toch de hoofd-
lijn van instructie en bezinning in deze reeks bewaren.

Daarom is aan het volgende verhaal een nabeschouwing toegevoegd.
Namen en omstandigheden zijn in zoverre door andere vervangen, dat
herkenning door derden uitgesloten is.
De geestelijk raadsman is hier aangeduid met R., de cliënt met C.

Eerste ontmoeting

Eigenlijk niet helemaal de eerste, want hij was een goede kennis van
vroeger. Nadat ze elkaar in jaren niet gezien hadden, kwam hij onver-
wachts weer eens aanlopen.

Hoe gaat 't? — „Ach, zo'n gangetje”.

Hij drementelt wat verkennend door de kamer en blijft staan bij het motto
op een boekomslag: „Niet dit of dat, maar gij”.

„Verd... moet ik dat nou ook nog op m'n boterham krijgen...!”

R. schrikt op: Hem had die spreuk ook getroffen, als een bevrijding; nu
ziet hij ineens, dat je er een beschuldiging in kunt lezen.

Hoe komt 't, dat C... iets zit hem blijkbaar hoog. R. weet niet zo gauw,
wat hij moet zeggen; er is geritsel, dat je door elke beweging zou kun-
nen verstoren.

Ze praten een beetje bij over elkaars omstandigheden. C's vrouw is
gaan werken — „nee, niet om 't werk zelf, je weet toch dat ze altijd geld
te kort kwam?”

Ja, die goeie baan heeft hij nog — dezelfde, dat is 't 'm juist: Hij kan
daar niet hoger, en 't bevredigt hem niet. Maar kun je nog veranderen,
tegen de veertig? Twee sollicitaties zijn mislukt.

Hier ziet R. een weggetje, dat dieper het bos in gaat. Zonder nu al het
gevoeligste te raken, kan hij op dit zakelijke punt doordringen tot duide-
lijkheid:

Is C's opleiding toereikend, hebben ze hem getest? Waarom niet syste-
matisch blijven zoeken naar iets beters? Daarbij is toch wel een deskun-
dig adviseur te vinden?

„Ach natuurlijk, maar ik heb er toch ook geen zin meer in, ik zit bij deze zaak tenslotte safe, misschien heb ik ook de moed niet... 't komt eigenlijk hier op neer: Een gevoel, dat ik anders zou moeten zijn dan ik ben; dat ik 't allemaal anders had moeten doen.

Ook met Cilie — we kenden elkaar nog niet genoeg, maar je bent met elkaar geholpen, je wilt eindelijk wel 's een eigen huis... En nu is 't niks meer, helemaal n i k s !”

— Die spreuk, flitst 't door R. heen; niet de omstandigheden, maar gij — vandaar C's uitval daarstraks. Maar nog mag ik er niet rechtstreeks op af. Eerst vragen over Cilie, hoe zij deze dingen voelt; en over de kinderen.

C. vertelt dan: „Och, 't rolt allemaal wel, misschien zit ik ook wat te zeuren... maar wat ik bedoel... dát is weg (hij knipt met vinger en duim), dát... als 't ooit geweest is...”

Ja, vult R. nu aan, en dan vooral wat je daarnet zei, 't gevoel dat je zelf anders zou moeten zijn dan je bent — maar dat kùn je niet; en zó gaat het toch óók niet. Dat staan tegen de muur — ik heb eens een vrouw horen zeggen: „Juist dit kan ik niet dragen, en toch is 't zo, nu al jaar in jaar uit. 't Kàn niet, en toch leef ik maar door”.

Als je zeker wist, dat je eruit was door van baan te veranderen of van Cilie te scheiden, zou je hier misschien niet zitten; maar 't is juist dat niet-meer-weten.

Daar C. triestig ja knikt, gaat R. voort: Ik ben natuurlijk bereid, als ik je kan helpen bij de oplossing. Komen we daar vandaag niet aan toe, dan spreken we nog eens af, zodra je maar wilt. Maar eerst iets, dat nog meer beslissend is:

Gesteld, dat je er voorlopig niet uit komt; en in ieder geval: zolang je er nog niet uit bent, zoals nu — hoe leef je dàn? Dat lijkt me iets, waar je ieder ogenblik vóór staat...”

C. maakt een gebaar van hopeloosheid: „Ik moet eerlijk bekennen, dat ik daarover nog niet heb gedacht”. Het klinkt niet onverschillig, eerder een tikje geboeid.

Nou C., ook daarin ben je niet de enige. Wie kent 't níet: „Straks, als maar eenmaal dit probleem is opgelost, dan begint het eigenlijke leven weer”. Het moeilijke nú voelen we als een intermezzo en zo leven we nooit eigenlijk; altijd op een „later”, dat misschien nooit in vervulling gaat.

Hartgrondig stemt C. nu in, zodat R. verder gaat: Dit is van betekenis voor heel onze cultuur, daarom ben ik tegelijk nog blij, dat je er iets van ziet. 't Zijn maar enkelingen, die er doorheen durven, die er in kunnen staan:

Ja zeggen tegen je situatie, mèt de ellende èn de goede dingen èn het niet-weten: „Dat ben ik nu, dat alles bij elkaar; m'n lot, dat ben ik zelf, ik neem het tot me. Dít is mijn leven”. Inclus, dat je eraan blijft dokteren, want dat hoort er ook bij.

Er hangt even stilte. Nog wat losse opmerkingen over en weer, dan staat C. op:

„'t Is in ieder geval goed, zo's te praten. Als je ooit bij òns in de buurt komt...”

En in de gang, wat treurig na-peinzend: „Muziek, dat is ook iets wat altijd blijft...”

Nabeschouwing

Wat meestal een fout zou betekenen, was hier mogelijk: Reeds bij het eerste gesprek door te stoten naar het werkelijk „geestelijke” terrein. R. kon dat alleen doen, omdat het in C. al klaar lag en toen nog slechts, nadat ze grondig waren ingegaan op de praktische situatie.

Maar heeft R. tegen 't eind niet teveel zelf gepraat? Juist toen ze steeds meer stuitten op de hopeloosheid van C., had hij misschien beter kunnen doorgaan met C. te helpen zelf te zoeken. B.v. met vragen als: „Heb je daar inderdaad nooit bij stil gestaan? ... Hoe heb je dan jezelf overeind gehouden ... Had je daar genoeg aan?”

C. had dan misschien moeten vertrekken met een open vraag, waarbij R. hem verdere hulp kon toezeggen. Nu is er een soort afsluiting gekomen door het antwoord van R. Maar ons antwoord past nooit helemaal in het leven van de ander.

Dat drong ook tot R. door bij de opmerkingen van C. tegen het afscheid; vooral bij die over muziek.

Tweede en derde ontmoeting

Anderhalf jaar later komt R. in C's woonplaats en treft hem en zijn vrouw samen thuis. Een kort, gezellig bezoekje. Cilie werkt niet meer. Als hij R. uitlaat en ze samen even buiten staan, zegt C.:

„'t Is terecht gekomen. Je hebt 't zeker wel gezien, bij Cilie; tegen de zomer, hopen we...”

„Misschien is 't wel dáárdoor goedgekomen...” voegt hij eraan toe; glimlachend, en een beetje weemoedig.

Verheugd drukt R. hem de hand, tegelijk zijn bezorgdheid verbergend.

Bij het weggrijden denkt hij: „Terecht gekomen” — omzeilt C. dan wéér de grondvragen?

Zie je wel, juist daarin heb ik aan hem voorbij gepraat!

En toch, dat vleugje weemoed, zinspeelde dat niet op iets dat verder reikt?

Gelukkig, dat ik deze keer niet ingegrepen heb.

Maanden later staat R. bij de wieg; het kind draagt dezelfde voornaam als hij.

Naar familie? „Nee, we vonden het een mooie naam en we hebben ook aan jou gedacht...”

C's knipoog daarbij zegt meer dan z'n woorden.

Slotbeschouwing

Een dierbare „vernoeming” heeft C. vermeden.

Voor R's besef kon het knipoogje alleen maar doelen op hun gesprek rondom die uiterste vraag van de eerste ontmoeting. Iets anders heeft hij C. ook nooit willen bieden. En toch twijfelt hij nu, of C. soms hun con-

tact tot steunpunt heeft genomen, in plaats van het aandurven van eigen lot.

U ziet, wat een onzekerheid en onvolkomenheid, zelfs in dit bijzondere geval.

Bijzonder, in de eerste plaats omdat ze elkaar al langer kenden. Mede daardoor kon het geestelijk moment al betrekkelijk spoedig aan de orde komen.

Bovendien ontving de raadsman hier enig teken, dat er wezenlijk contact was ontstaan; iets wat we dikwijls alleen maar kunnen hopen. Trouwens, zo was het voor R. zelf ook in het jaar na dat eerste gesprek. En als hij niet uit eigen beweging C. nog eens had opgezocht . . . ?

Onzekerheid over het resultaat, onbehagen over eigen tekort — ze horen erbij. „Neem ze tot je, dit is je leven; dat je eraan blijft dokteren inclusief” — dat geldt ook voor de geestelijk raadsman.

Doordat hij dit accepteert voor zichzelf, heeft R. iets teweeggebracht; meer dan door z'n woorden en ondanks de fouten daarin. En ook nu blijft het uiteindelijke resultaat verborgen.

Juist als onze cliënt een „eigen bodem” vindt, is deze zijn geheim. Wij hebben daar niet over te beschikken. Het ligt bij ieder weer heel anders. Gelukkig maar.

Kruyswijk.

BEGINSELENWET KINDERBESCHERMING IN HET PARLEMENT

Men zal zich herinneren dat bij de behandeling van de nieuwe Beginse-lenwet voor de Kinderbescherming dit voorjaar in de Tweede Kamer werd aangenomen — met een kleine minderheid — een amendement van de heer Daams (p.v.d.a.), waarbij voor genootschappen op geestelijke grondslag de mogelijkheid werd geopend in rijksinrichtingen geestelijke verzorging te geven. Het amendement was van verschillende zijden nogal bestreden en met name door minister Beerman ontraden en de aanneming kwam min of meer als een verrassing. Voor het Humanistisch Verbond als een ongetwijfeld aangename verrassing en mogelijk als een opening voor een betere regeling t.a.v. de geestelijke verzorging ook voor volwassenen in strafinrichtingen.

Deze Kinderbeginse-lenwet is overigens nog slechts de Tweede Kamer gepasseerd; in de Eerste Kamer (die aan de wet niets meer kan veranderen!) is de schriftelijke voorbereiding in volle gang ¹⁾.

In de veronderstelling dat de lezers van „Kader”, onder wie vele raadslieden in gevangenissen en huizen van bewaring, geïnteresseerd zijn in de argumenten welke van weerskanten daarin gebruikt worden, laten wij hieronder enkele aanhalingen uit het Voorlopig Verslag aan de Eerste Kamer volgen, met het antwoord van de Minister uit de op 7 oktober verschenen Memorie van Antwoord.

¹⁾ Inmiddels ook daar aangenomen.

Het artikel waarom het gaat is artikel 23 van de zgn. nieuwe Beginse-lenwet voor de Kinderbescherming, dat na de aanneming van de amen-dement Daams nu als volgt luidt:

1. Aan de in de rijksinrichtingen opgenomen minderjarigen wordt gelegenheid gegeven:
 - a. hetzij aan godsdienstoefeningen deel te nemen en gods-dienstonderwijs te ontvangen,
 - b. dan wel deel te nemen aan bijeenkomsten onder leiding van geestelijke verzorgers vanwege door onze Minister toege-laten genootschappen op geestelijke grondslag.
2. Behoudens uitdrukkelijke vrijstelling nemen zij, die behoren tot enig kerkgenootschap of godsdienstige gemeenschap, deel aan te hunnen behoefte gehouden godsdienstoefeningen en gegeven godsdienstonderwijs.
3. Zij worden in de gelegenheid gesteld persoonlijk contact met geestelijke verzorgers te onderhouden.
4. Met de wensen van de minderjarige en van zijn ouders wordt rekening gehouden.

In het Voorlopig Verslag vinden we de volgende meningen:

Vele leden waren bereid voorzieningen te aanvaarden, welke tegemoet komen aan de geestelijke behoeften van de z.g. onkerkelijken, wier gees-telijke vrijheid zij in elk opzicht als een subjectief recht volkomen erkend willen zien. Zij meenden evenwel, dat, zoals ook de heer Daams zelf ter gelegenheid van de openbare beraadslaging in de Tweede Kamer had toegegeven het aantal humanisten in de betrokken inrichtingen niet groot is en dat er dan ook in werkelijkheid geen behoefte bestaat aan humanis-tische bijeenkomsten voor minderjarigen, die in rijksinrichtingen zijn op-genomen. Deze leden hadden de indruk gekregen, dat het vorenbedoelde amendement voornamelijk de strekking had humanistische bijeenkomsten voor gedetineerden toe te laten naast godsdienstoefeningen en gods-dienstonderricht, omdat dit „een kwestie (is) van gelijkwaardigheid voor de wet”.

Hiertegen hadden deze leden nu juist bezwaar en zulks niet alleen, omdat zij ten aanzien van kerkgenootschappen en het Humanistisch Verbond een gelijkwaardigheid voor de wet in beginsel moeilijk konden aanvaarden, maar ook omdat er naar hun mening een wezenlijk onder-scheid bestaat tussen godsdienstoefeningen en godsdienstonderwijs ener-zijds en humanistische bijeenkomsten anderzijds. In dit verband wilden deze leden er nog op wijzen, dat ten gevolge van de aanneming van het vorenbedoelde amendement het humanisme zelfs een bevoorrechte po-sitie zal verkrijgen boven de kerkgenootschappen, indien het onderha-vige wetsontwerp kracht van wet zal erlangen. Immers, met betrekking tot deze laatste vermeldt het ontwerp alleen godsdienstoefeningen en godsdienstonderwijs, terwijl het humanisme de gelegenheid krijgt bijeen-komsten onder leiding van geestelijke verzorgers te houden, welker aard niet nader wordt omschreven, zodat op deze bijeenkomsten politieke, cul-turele en velerlei andere onderwerpen zullen kunnen worden behandeld. In aansluiting aan het voorgaande meenden deze leden, dat het noodza-

kelijk zal zijn bij een eventuele aanneming van dit wetsontwerp in een algemene maatregel van bestuur nadere regelen te stellen omtrent het optreden van geestelijke verzorgers, op de voet van de gevangenismaatregel voor volwassen delinquenten. Een bepaling als daarin voorkomende nl., dat de geestelijke verzorgers zich moeten onthouden van antigodsdienstig of anti-kerkelijk optreden zal h.i. op het terrein van minderjarige gedetineerden niet kunnen worden gemist. Zij zouden het op prijs stellen het oordeel van de Minister hieromtrent te vernemen.

Vele andere leden meenden dat, wanneer er in de Tweede Kamer is gesproken van „gelijkwaardigheid van de wet”, dan is bedoeld een gelijke behandeling door de wet. Iedere waardebeoordeling behoort hier te worden buitengehouden en is er door de indiener van het amendement ook buiten gehouden. Zeker heeft deze niet bedoeld aan het Humanistisch Verbond een bevoorrechte positie te geven. Uit het betoog van de heer Daams ter gelegenheid van de openbare beraadslaging omtrent het voorkomen van toeschuiven van buitenkerkelijke kinderen aan het Humanistisch Verbond blijkt dat toch duidelijk. De bijeenkomsten onder leiding van geestelijke verzorgers zouden uit een geestelijk oogpunt evenveel aan waarde verliezen, indien daarop louter politieke, culturele en velerlei andere onderwerpen zouden worden behandeld als de godsdienstoefening waarin dit zou geschieden. Zomin echter als een godsdienstoefening door het aanraken van genoemde onderwerpen haar karakter als zodanig verliest, zomin is de met de in artikel 23, lid 1, onder *b*, genoemde bijeenkomst onder leiding van een geestelijk verzorger het geval.

Verscheidene leden achten artikel 23 van het bij de aanvang van dit verslag onder *b* genoemde wetsontwerp, zoals het thans — na amendering door de Tweede Kamer — luidt, bijzonder moeilijk te beoordelen. Er wordt in dit artikel een andere regeling voorgesteld dan geldt bij het gevangeniswezen. De vraag rijst, of het onderscheid tussen kerk en genootschap op geestelijke of levensbeschouwelijke grondslag wel is gehandhaafd. Is de Minister van oordeel, dat artikel 23, lid 1, in zijn feitelijke onderscheiding van *a* en *b* toch tot uitdrukking brengt, dat er te dezen onderscheid bestaat, omdat toch de uiteenlopende redactie van artikel 23, leden 2 en 3 daarop wijst? Of meent de bewindsman dat artikel 23 geen distinctie treft tussen kerk en genootschap op geestelijke grondslag, zoals ons recht in het algemeen geen distinctie treft tussen het ene en het andere kerkgenootschap? Mocht dit laatste het geval zijn, dan achtten deze leden het onbegrijpelijk, dat de Minister het amendement van het lid der Tweede Kamer de heer Daams c.s. niet onaanvaardbaar had geacht. Dan zou ook goedkeuring van het gehele ontwerp voor de aan het woord zijnde leden, die geen vereenzelviging op dit punt wensen, uiterst moeilijk zijn. Indien evenwel artikel 23, zoals het thans luidt, slechts een gelijke behandeling in sommige opzichten beoogt en naar de bedoeling van de Minister tegelijk het wezenlijke verschil tussen kerkgenootschap en genootschap op geestelijke grondslag bewaart, dan behoeft wellicht niet zo ernstig bezwaar te worden gemaakt tegen dit artikel. Wel blijft het dan onbegrijpelijk, dat de regeling voor kinderen in dit opzicht verschilt van die voor volwassenen. Op grond van het vorenstaande behielden de hier aan het woord zijnde leden zich m.b.t. het hier in bespreking zijnde wetsontwerp volledig hun vrijheid van stem voor.

De Minister van Justitie geeft hierop in de Memorie van Antwoord het volgende betoog:

Ook de ondergetekende is geenszins ingenomen met de tekst van artikel 23 van de ontworpen nieuwe Beginselenwet voor de kindbescherming, zoals deze na amendering door de Tweede Kamer is komen te luiden en waartegen in het voorlopig verslag van verschillende zijden ernstige bezwaren zijn ingebracht. Hij heeft zijn bezwaren trouwens ook bij de beraadslagingen over het amendement op dit artikel in die Kamer naar voren gebracht. Voor een goed begrip is het wellicht dienstig, dat hij zijn standpunt te dezen hier nog eens in het kort uiteenzet.

Gezien de verschillen tussen kerken en genootschappen op geestelijke grondslag dient de wetgever in elk geval de indruk te vermijden, dat hij deze op één lijn stelt. De beginselen van verdraagzaamheid en geestelijke vrijheid zijn niet in het geding, wanneer men bij een wettelijke regeling uitgaat van die verschillen. Ook zonder wettelijke bepalingen die van een gelijkstelling uitgaan of die de indruk kunnen wekken, dat daarvan is uitgegaan, kan worden tegemoetgekomen aan de geestelijke behoeften van hen, die de grondslagen van het christelijk geloof of van een andere godsdienst niet aanvaarden. Dit laatste is in de artikelen 39 en 40 van de Beginselenwet gevangeniswezen en de ter uitvoering daarvan vastgestelde artikelen 63-75 van de Gevangenismaatregel ook geschied. Door de amendering van artikel 23 van de voorgestelde Beginselenwet voor de kindbescherming is een onnodige en ongewenste discrepantie tussen dit artikel en de vermelde bepalingen van de Beginselenwet gevangeniswezen ontstaan. In het eerste lid van het geamendeerde artikel zijn nu godsdienstoefeningen en godsdienstonderwijs enerzijds en bijeenkomsten onder leiding van geestelijke verzorgers van toegelaten genootschappen anderzijds min of meer als alternatieve mogelijkheden naast elkaar gesteld.

Het staat intussen wel vast, dat met het amendement geen gelijkstelling in de zin van gelijke waardering is bedoeld. Dit blijkt niet alleen uit de daarop gegeven toelichting, maar ook, zij het minder expliciet, uit de tekst. Met name de bepalingen van het tweede en derde lid zijn onverenigbaar met de gedachte van een gelijkstelling. Ook de splitsing in de punten *a* en *b* van het eerste lid duidt er trouwens reeds op, dat een verschil in wezen is erkend. Vandaar dat de ondergetekende het amendement wel ernstig heeft ontraden, maar aan de aanneming hiervan geen consequenties voor het lot van het gehele ontwerp heeft verbonden.

Het betreft hier overigens veeleer een zaak van principieel dan van praktisch belang. De aanvaarding van het amendement had alleen dan merkbare gevolgen voor de praktijk kunnen hebben, indien er een reële behoefte aan bijeenkomsten onder leiding van buitenkerkelijke geestelijke verzorgers zou bestaan en de oorspronkelijke redactie van artikel 23 een tegemoetkoming in die behoefte zou hebben belet. Noch het een noch het ander is echter het geval. Het aantal kinderen uit een principieel humanistisch milieu is in de rijksinrichtingen zeer gering, zo niet nihil, zodat de kwestie van het houden van bijeenkomsten onder leiding van buitenkerkelijke geestelijke verzorgers in de praktijk actualiteit mist. In dit verband zij er aan herinnerd, dat het artikel slechts voor de rijksinrichtingen — thans ten getale van 8 — geldt en niet voor de thans circa 300 parti-

culiere inrichtingen. Overigens noopte artikel 23 in zijn oorspronkelijke vorm, waarin ten aanzien van de buitenkerkelijke verzorging alleen werd gesproken over het onderhouden van persoonlijk contact, er niet toe, dat contact geheel tot gesprekken onder vier ogen te beperken.

Wat nu de aan het geamendeerde artikel 23 te geven uitvoering en toepassing betreft: daarbij zal van een bevoorrechte positie van de humanistische geestelijke verzorging uiteraard geen sprake mogen zijn. Aan het artikel zal, mede gezien het bepaalde in het derde lid, zeker niet een zodanige uitleg mogen worden gegeven, dat van kerkelijke zijde in het kader van de geestelijke verzorging te houden bijeenkomsten, die niet als godsdienstoefeningen zijn te beschouwen en waarop geen godsdienst-onderwijs in de strikte zin wordt gegeven, buiten het artikel zouden vallen. Anderzijds zullen eventuele bijeenkomsten van humanistische zijde in elk geval het karakter van geestelijke verzorging moeten hebben, wil het artikel van toepassing kunnen zijn.

Het is voorts de bedoeling in de vast te stellen algemene maatregel van bestuur uitdrukkelijk voor te schrijven, dat de geestelijke verzorgers zich dienen te onthouden van elk optreden gericht tegen de godsdienst in het algemeen of tegen een bepaalde kerk in het bijzonder. Een overeenkomstige bepaling is, zoals vele leden hebben opgemerkt, in de geldende Gevangenismaatregel opgenomen. Voor zover artikel 23 overigens uitwerking behoeft, zal in de desbetreffende bepalingen met het wezenlijke verschil tussen kerken en genootschappen op geestelijke grondslag ten volle rekening worden gehouden. Intussen spreekt het vanzelf, dat de algemene maatregel van bestuur niet met de daaraan ten grondslag liggende wet in strijd zal mogen zijn.

BOEKENNIEUWS

„Psychotherapie en menselijke verhoudingen”¹⁾ is niet alleen bestemd voor psychotherapeuten en psychologische adviseurs. Hoewel de inhoud op hun arbeidsterrein is gericht, reiken de principes welke het naar voren brengt, veel verder dan één bepaald gebied van gespecialiseerde activiteit. In wezen houdt het zich bezig met de menselijke verhoudingen in het algemeen en met de voorwaarden hieraan een gezondere en meer constructieve basis te geven. Het is daarom bedoeld voor iedereen die belangstelling heeft voor wisselwerking tussen mensen en in het bijzonder voor wie het behoud en de ontwikkeling van het individu als persoon ter harte gaat”, aldus wordt dit boek bij de lezers ingeleid.

Het bestaat uit twee delen, waarvan het eerste „Algemene presentatie” geschreven is door Dr. G. Marian Kinget en bedoelt de lezer een inzicht te geven in Rogers' denkbeelden, zoals die in de praktijk werken, terwijl Deel II „Theorie en onderzoek”, dat Rogers zelf heeft samengesteld, een zuiver wetenschappelijk doel nastreeft. Het geeft een theoretische fundering van zijn therapie en in samenhang daarmee over de menselijke persoonlijkheid en over de mogelijke betrekkingen tussen mensen.

¹⁾ Uitgave Het Spectrum, Utrecht, 1960.

De schrijfster van het eerste deel, voor niet-vakmensen het belangrijkste, is het er kennelijk om te doen de belangstellenden een helder inzicht te geven in wat de nondirectieve psychotherapie wèl en wat ze niet is. Blijkbaar zijn er ondanks de twintigjarige arbeid van een groot aantal therapeuten nog verschillende misvattingen in omloop. Het eerste hoofdstuk met het veelzeggende opschrift „Een rectificatie” is geheel gewijd aan het rechtzetten van wat in oppervlakkige oordeelvellingen scheef is komen te staan.

Nondirectief, een woord, dat veel stof heeft opgejaagd. Het wijst een belangrijk kenmerk van Rogers' methode aan, echter zonder de kern ervan te raken. Een eerste betekenisomschrijving luidt: een benaderingswijze is nondirectief als de therapeut ervan afziet richtlijnen aan de cliënt te geven. De gedachte nu, dat men een onevenwichtig neurotisch mens zou kunnen helpen zonder hem leiding te geven kwam velen absurd voor. Geen wonder, de schrijfster heeft gelijk als zij zegt: „Er valt niet aan te twifelen, dat de behoefte om te leiden en om geleid te worden (vooral in verborgen vormen) nog steeds sterker is dan het verlangen naar autonomie en de bereidheid deze ook aan anderen toe te staan”. Zodra een therapeut met deze stelregel ernst gaat maken moet hij dus wel bij vele vakgenoten en belangstellende omstanders weerstanden oproepen. Het lijkt uitsluitend negatief, ja onverantwoordelijk: laat het maar gaan, zoals het gaat, het zal wel goed komen. Mensen, die het nondirectief zó opvatten, boeken niets anders dan mislukkingen. Natuurlijk, want „waar het op aan komt is niet de afwezigheid van het geven van richtlijnen, maar de aanwezigheid van bepaalde opvattingen in de therapeut”. Een alleen maar negatieve houding wordt ten slotte ook door de cliënt opgemerkt en sluit de mogelijkheid van succes uit. Zo moet het dan ook niet. „De inactiviteit van de goede therapeut (in de zin, die Rogers aan het woord geeft) dient in de oosterse betekenis van het woord begrepen te worden, dus niet in de afwezigheid van activiteit, maar in de zin van een soort activiteit waarbij men zorgvuldig vermijdt invloed uit te oefenen op de dingen, die zich volgens hun inherente wetmatigheid ontwikkelen”. Dàt is de overtuiging van Rogers, dat hij gelooft in aan de mens eigen mogelijkheden om zèlf *zijn* weg te gaan. De cliënt, die het spoor bijster is geraakt, onderscheidt zich daardoor van de gezonde, evenwichtige mens, dat zijn eigen mogelijkheden, door welke oorzaak dan ook, voor en in de behandelingsperiode geblokkeerd zijn.

Echter, met het „geen richtlijnen geven” is het schijnbaar negatieve aspect van deze therapie nog onvolledig weergegeven. Daar moet nog aan toegevoegd: en het zich onthouden van oordelen. Het gebeurt, dat in de loop van het gesprek met de therapeut de cliënt tot uitlatingen komt, waar van alles op aan te merken is, de eerste onthoudt zich van ieder oordeel, iedere uitleg, hij neemt op dat ogenblik die woorden voor wat zij voor de cliënt betekenen. Algemener, wat er ook gezegd wordt, critiek zowel als instemming blijven achterwege. Het zal duidelijk zijn, dat het consequent aannemen van deze houding slechts mogelijk is tegen de achtergrond van de zoëven aangeduide overtuiging. Dit veronderstelt bij de therapeut ook een bepaalde mentaliteit, nl. die van een mens, wie „de behoefte om het denken van anderen te domineren of te controleren

geheel vreemd is". Welnu Rogers vertoont deze eigenschappen zo duidelijk, dat de schr. meent, dat uit zijn „way of life" begrepen kan worden, dat hij tot deze therapie gekomen is.

Het nondirectieve mag dus een belangrijk kenmerk van Rogers' methode zijn, het is niet de leidende gedachte ervan. Deze formuleert Dr. Kinget als volgt:

„De mens bezit het vermogen tot het begrip te komen van die aspecten van zichzelf en van zijn bestaansvoorwaarden, welke oorzaak zijn van zijn stoornissen en moeilijkheden; bovendien bezit hij het vermogen en de neiging zichzelf zo te reorganiseren, dat zijn leven die mate van betekenis en voldoening verwerkelijkt, welke voor adequaat functioneren vereist is".

Deze vermogens zijn echter slechts dan werkzaam, als de mens door zijn omgeving aanvaard wordt en zijn persoonlijkheid in het bijzonder de voorstelling, die hij van zichzelf gevormd heeft, niet wordt bedreigd.

Daaruit volgt, dat de taak van de therapeut is voor zijn cliënt de voorwaarden te scheppen, welke het mogelijk maken, dat deze natuurlijke vermogens in werking treden. Door de wijze, waarop hij deze in het gesprek behandelt, zal zijn cliënt uit de toestand van innerlijke verstarring of verwarring moeten ontwaken. Gelukt dit, dan begint hij meer en meer „zichzelf te helpen". De therapeut begeleidt dit proces en behoedt het voor storende invloeden van buitenaf.

De werkwijze van Rogers en de zijnen berust dus op het wekken van de eigen mogelijkheden van zijn cliënt. De vraag rijst of dat bij iedereen kan. Dat is niet het geval. Om goed te zeggen, wie wél geholpen kunnen worden, is een kleine uitweiding nodig.

Ieder mens heeft meer of minder duidelijk een voorstelling van zichzelf, zoals „hij nu eenmaal is". R. noemt dit zijn ik-beeld. De werkelijke structuur van zijn „ik" is echter anders. Dit kan blijken, als hij iets ervaart, dat in zijn schema niet past. Voor de psychisch gezonde mens is dit aanleiding zijn ik-beeld te herzien. Anderen misvormen zulk een ervaring, totdat die wel in het hem vertrouwde beeld van zichzelf (daarbij inbegrepen zijn verhouding tot de omgeving, waarin hij leeft) een plaats kan vinden of, erger nog, tracht die te negeren. Het een zowel als het ander sticht verwarring, die hij door een krampachtige zelfhandhaving (zelf, zoals hij zich ziet) probeert er onder te houden. Dit verwekt spanningen, die hem op de duur noodlottig kunnen worden.

Het zal nu duidelijk zijn, dat de grens tussen de mens, die zelf telkens weer met meer of minder succes probeert de innerlijke tegenstrijdigheden tot een zeker evenwicht te brengen en degene, die zó met zichzelf overhoop ligt, dat hij er niet meer uit kan komen en dus de hulp van de therapeut inroept, niet scherp te trekken is. Hoe dit zij, het zijn de velen, welke er niet in slagen uit eigen kracht tot een bevredigende oplossing te komen, die volgens de „client-centred" methode geholpen kunnen worden.

Uitvoerig behandelt Dr. Kinget de voorwaarden, nodig om werkelijk te helpen. Die blijken evenzovele eisen te zijn aan de therapeut gesteld. Ik laat een korte samenvatting van haar opsomming volgen.

Daar is in de eerste plaats de noodzaak van een gunstige atmosfeer, een, waarin de cliënt een gevoel van veiligheid en van warmte krijgt.

Wat de veiligheid betreft, het spreekt vanzelf, dat wat de cliënt zegt binnenskamers blijft, maar er is meer nodig, dit soort veiligheid beschermt de betrokkene alleen tegen de buitenwereld. Hij moet zich echter ook veilig gevoelen tegenover zichzelf, d.w.z. hij moet ervaren, dat, wat er ook uit hemzelf tijdens de behandeling omhoogkomt en hoezeer die bewustwording hem angst aanjaagt, hij dit onder de hoede van de therapeut veilig kan toelaten.

Warmte, Rogers beschrijft na bijna dertig jaar praktijk deze affectieve component als volgt: „Wat de cliënt tijdens de therapie ervaart is het gevoel, dat men van hem houdt . . . niet met een liefde die hem opeist, maar met een die er in toestemt, dat hij een eigen persoonlijkheid is en eigen gevoelens heeft”. Dit is aldus Dr. Kinget weer: „de meest volwassen vorm van liefde”. Deze „therapeutische warmte is een kwaliteit, waarin intimiteit en respect elkaar in evenwicht houden”.

Ten tweede: *De persoonlijke eigenschappen van de therapeut zijn nog belangrijker dan een grondige wetenschappelijke vorming.* Hij moet immers iemand zijn die (weer is Rogers zelf aan het woord) van nature een goed oog heeft voor de reacties van anderen, die het diepe antagonisme herkent, dat ten grondslag ligt aan een schijnbaar oppervlakkig meningsverschil, die de subtiele verschillen opmerkt waaruit blijkt of de verhouding tussen mensen, die veel met elkaar te maken hebben, „positief is of dat ze door spanningen beheerst worden”. Dr. Kinget vat dit samen in de eis van „een aanzienlijke mate van sociale sensitiviteit”, vermogen en bereidheid zich geheel in de situatie van de ander te verplaatsen. Dit laatste krijgt de volle nadruk, ook negatief, als Rogers zegt: „Indien de therapeut er persoonlijk van overtuigd is dat hij beter weet wat goed is voor de cliënt dan deze zelf, is hij niet geschikt zich van een benaderingswijze te bedienen, die de hoogste waarde hecht aan respect voor de cliënt”. Verder eist hij op deze belangrijke punten waarachtigheid van de therapeut, overeenstemming tussen innerlijke overtuiging en uiterlijk gedrag. „De therapeut kan niet doen *alsof* hij warme gevoelens koestert voor de cliënt, *alsof* hij geen oordeel over hem velt . . . *alsof* hij hem respecteert en aanvaardt zoals hij is”. Dat loopt namelijk op een mislukking uit.

Van grote betekenis is het ook, dat de therapeut „over bepaalde betrekkelijk stabiele bronnen van voldoening beschikt, die inhoud en betekenis aan zijn eigen leven geven”. Als dit „een dergelijke basis heeft, zal hij het niet moeilijk vinden de relatie tot zijn cliënten te aanvaarden voor wat zij is, namelijk een gelegenheid voor hén, niet in de eerste plaats een voor zichzelf”. Hij zal zo ook tegenover de wisselvalligheden van zijn arbeid een zekere gelijkmoedigheid bewaren, beangstigende, zowel als steriele perioden in een behandeling zullen hem niet uit het veld slaan. Nauw hierbij sluit de eis van zelfkennis aan. Hij zal „zijn eigen karakteristieke behoeften en neigingen, zijn emotionele instellingen, vooroordelen, angsten en verlangens moeten kennen . . . en open moeten staan voor zelfervaring”.

Ten slotte liggen in de hierboven opgesomde eisen ook enige voorwaarden, waaraan de betrekking tussen therapeut en cliënt moet voldoen,

opgesloten. Reeds is herhaaldelijk het woord respect gevallen. Dit krijgt nu een eigen betekenis. Therapeutisch respect betekent „dat de therapeut de geldigheid van de zienswijze van de cliënt consequent erkent, hoe zeer deze zienswijze ook met de zijne in strijd moge zijn”. . . „Uit deze definitie volgt, dat uitdrukkingen van twijfel aan de volledigheid van wat de cliënt meedeelt, aan de juistheid van zijn inzichten, aan de werkelijkheid van zijn gevoelens inbreuk maken op deze houding van respect”. Komt het nl. op het scheppen van gunstige voorwaarden voor zelfontplooiing aan, dan zou de therapeut hinderpalen op de weg der genezing oprichten, als hij begon met de geldigheid van de ervaringen van de cliënt, die immers in de situatie, waarin deze in dat stadium verkeert, reëel zijn, aan te tasten. „Hij zal op de wezenlijke betekenis die de mededelingen voor de cliënt hebben ingaan en de (mogelijke) feitelijke onbegroundheid ervan in het midden laten”. Aldus komt er begrip voor de cliënt tot stand of zoals Dr. Kinget het uitdrukt „begrip met en niet om-trent de cliënt”.

De bovenstaande fragmentarische samenvatting zal menige lezer tot het plaatsnemen van vraagtekens brengen. Dat kon moeilijk anders. Deze materie laat zich niet duidelijk maken, zo lang uitgewerkte voorbeelden achterwege blijven. Behalve korte illustraties van deze aard, die men over het gehele eerste deel verspreid vindt is er een hoofdstuk, waarin een genezingsproces uitvoerig wordt beschreven. Alleen reeds om dit gedeelte is het bestuderen van dit boek volstrekt noodzakelijk voor ieder, die mensen, die het spoor bijster geworden zijn, van zijn humanistische levensvisie uit zou willen helpen. De abstract behandelde stof begint dan eerst goed te leven, dan ziet men eerst recht wat „client-centred” inhoudt, welke consequenties het heeft voor de therapeut en welke voor de cliënten. Bovendien, wat voor onze geestelijke raadslieden van belang is, men krijgt er ook een indruk van wat binnen de grenzen van de mogelijkheden van vrijwillige, dus niet speciaal geschoolde krachten ligt en wat niet. Twee redenen om de studie van dit eerste deel in Kader met nadruk aan te bevelen.

Wat het tweede, het meer wetenschappelijke deel, aangaat, het is zó geschreven, dat het voor een belangstellende leek wel te lezen is. Daar het door Rogers zelf is samengesteld loont het de inspanning die men zich daarvoor getroosten moet. diens eigen formuleringen van de mogelijkheden dezer methode naast die, welke in het grotere eerste gedeelte voorkomen, te plaatsnemen. Dat werkt, voorzover nog nodig, verhelderend.

Pr.